

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et privat special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Støt Slægtsforskernes Bibliotek – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om sponsoratet her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug. Videre publicering og distribution uden for husstanden er ulovlig.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**SAMTALER MED
HENRIK PONTOPPIDAN**

Af **NIELS JEPPESEN**

**ROSENKILDE OG BAGGER
KØBENHAVN**

**SAMTALER MED
HENRIK PONTOPPIDAN**

SAMTALER MED
HENRIK PONTOPPIDAN

Af NIELS JEPPESEN

1951

ROSENKILDE OG BAGGER
KØBENHAVN

**Copyright 1951 by
Rosenkilde og Bagger**

**Printed in Denmark
by
Simon Gullander, Skjern**

Det hænder, at man ved en »Forglemmelse« ikke kommer til at yde en god Ven den Ære og Tak — til Minde —, man skylder ham. Lad denne lille Bog være en fattig Lyngkost fra Jyllands Hede til Graven i Rørvig. Skulde nogen finde, den er for arrogant og indiskret, bedes disse misfornøjede Læsere tænke paa, at Udtalelserne er dæmpede og nedskaarne i nogen Grad, men at Grundtonen ikke kunde ændres, dersom Billedet skulde være ægte, og saa erindre den tyske Filosof Hamanns Ord: »Saadanne Værker er Spejle. Hvis en Abekat kigger ind i dem, ser en Apostel ikke ud«.

N. J.

HENRIK PONTOPPIDAN

24.—7.—1927

En Hilsen fra Landet
med Enge og Heder
med Marehalmssandet
og Vildfugles Reder,
fra Rands og fra Randers,
fra Per og fra Anders,
fra Væver og Digter og Degn.

Fra Herregaardsgæster
og Hytternes Yngel,
fra fredløse Præster
og Stymper og Slyngel,
fra Simon og Trine,
fra Sif og Hansine — —.
Du kender dem bedre end jeg.

Fra Præstegaardslaagen
og Kirken med Korset,
fra Gudenaakaagen
og Høet og Horset,
fra Flodbyens Klipper,
og Stræder og Slipper,
dens Piger og Handsker og Laks.

Men opad mod Floden
du styred din Skude
med Haanden og Foden
paa Aarer og Klude;
fra Dalen og Drømmen
og Taagen og Strømmen
mod Højden du satte din Kurs.

Du vidste, at Kraften
i Floden laa bundet,
i Folket var Saften,
og du har den fundet.
Men hvad er vel Tange,
Pers Værk og hans Vange
mod Lyset, du skænked vort Land?

Hvor Enslev og Estrup
paa Tinge tog Tørnen,
mens Fjaltring og Vestrup
og Hansted og Bjørnen
fandt gudelig Gammen
i Ællingedammen
for vammel og fattig og falsk. —

Og Saltet du spredte
i Bondemands Ager,
hvor Ukrudt sig bredte
og Sæden blev mager;

i Dybden du pløjed,
og Modgang du døjed,
men Marken gav Grøde til sidst.

Vi Danske er spage,
naar Gribbene knurrer,
og milde og svage
som Duer, der kurrer;
men fo'r vi med Lempe,
du bød os at kæmpe
og kæmpede selv med dit Folk.

Hav Tak da for Modet,
du vakte i Landet,
for Sangen — og Blodet,
du skænked ublandet,
hver Gang vi blev vege
og Fædrene svege
og glemte vort Værd og vor Æt.

Fra Hytters og Hedernes
Smaafuglemunde
og Vildfugleredernes
Struber i Lunde —
en Hilsen fra Landet,
fra Søen og Sandet
til Ørnen den hvide i Dag.

I

Du, som elsker, og som tugter
med din Manddomskraft,
rækker os de rige Frugter
fyldt med renest Saft,
fører os fra Bondemarker,
Præstegaard og Adelsparker
ind i mørke tavse Hytter,
hvor vi ser og lytter.

HVAD VAR DET, der gav *Henrik Pontoppidan* saa stor aandelig Autoritet og en mærkelig central Stilling i vor Digtning i næsten et halvt Aarhundrede, og hvad var det, der gjorde ham saa elsket af de faa, der kendte ham, saa fremmed og fornem — i bedste Forstand — overfor Samtiden? Hans Udtalelser om Kirken, Folket, Aandslivet, Forsvaret, Brandesianismen, vor Politik og Menneskevurdering — citeredes i alle Landets Blade, fordi der var Vægt og Brod i dem, og fordi han ikke var Medløber eller Popularitetsjæger, men den store ensomme, der aldrig blandede sig i Døgnets Strid. Ydre Udmærkelser foragtede han, og saa den Dokortitel, han sammen med *Johannes V. Jensen* modtog fra Universitetet i Lund. Da jeg efter Udnævnelsen havde brugt Titlen uden paa et Brev, kunde han ikke lade være med at komme med en ironisk Bemærkning om, at han gerne spurgte Postbudet, naar denne bragte et Brev med

Dokortitlen, om det ikke var til en anden. Da han saa et Billede af *Evald Tang Kristensen*, pegede han paa den gamle Folkemindesamlers Ordrener og sagde: »Ja, han har altid forstaaet det; han skaffede sig ogsaa mere i Understøttelse, end andre Skribenter fik i gamle Dage«. Men Kongehuset sendte en Krans til Pontoppidans Kiste, skønt han i sine Erindringer ikke omtalte det med alt for stor Ærbødighed paa Grund af Christian 9's Forkærlighed for Estrup under den lange politiske Frihedskamp. Forlag, Fagfæller, Kritikere og Journalister var i Reglen Genstand for hans Foragt, men for en virkelig Analfabet som Kroejer *Madsen* i Bjerringbro nærede han den dybeste Beundring. Han var jo en dygtig og betydelig Mand, skønt han hverken kunde læse eller skrive. Og Finansborgmester *Hedebol*, som i lang Tid var godt Stof for Hovedstadspressens Haan og Karikaturtegninger, ansaa han for en virkelig Personlighed og Begavelse, efter at han havde læst hans Livserindringer.

Maleren *Johan Rohde* var den Skolekammerat og Ungdomsven, der stod hans Hjerte nærmest. For den Pengesum, der blev indsamlet paa hans 70-Aars Dag i 1927, købte han nogle af hans Billeder til sine Børn, vel ogsaa for at støtte den gamle Kunstner, til hvis Grav paa Ordrup Kirkegaard han daglig valfartede i de senere Aar. Og

naar han saa kom fra denne sin »Ottevejskrog« eller Mindelund, som Gravstedet næsten var paa Kirkegaarden, nær hans Hjem og ved Alfarvej, og traf en lille lyshaaret Pige, maatte han med et Smil klappe hende paa Hovedet og til Underskyldning bemærke: »Ja, jeg er jo ved at blive en gammel Særling«. Han elskede Børn og savnede dem i sin Alderdom, da han skrev, at nu var han baade Far, Bedstefar og Oldefar. Med Stolthed fortalte han, at det sidste lille Barnebarnsbarn hed Henrik. Et Ægteskab uden Børn var i hans Øjne et sørgeligt Vanskud; »men i den litterære Verden hører et Hjem med Børn jo nærmest til Abnormiteterne . . . Uden eget Hjem er der vist ingen rigtig Lykke for nogen, men det forstaar man først, naar man har sat det overstyr«. Og i Anledning af mit første Barns Fødsel skrev han: »Saadan et lille Barn er dog mere værd end Alverdens Legater«. Han kunde misunde den, der havde en Børneflok at opdrage, og formanede mig til at skønne paa, at fire af mine fem Børn var blevet Studenter, en Værdighed, han aldrig selv havde opnaaet. »Jeg selv maa nu nøjes med at passe Kyllinger. Saaledes ender vi Himmelsstormere dog altid i Hønsegaarden. De vil ogsaa komme der«.

Blev han end ikke Akademiker, var han dog meget akademisk i Adfærd og Stil. Skønt han var

baade belæst og berejst, stod hans Kundskaber sikkert ikke paa Højde med hans Karakter. Som Tænker var han ikke alt for stringent; den Lidenskab og Lyrik, han til Tider spottede, havde stærkere Tag i ham end Videnskab og Logik. Hans Flid var større end hans Begavelse; men den gode Hukommelse, en skarp Dømmekraft og en ypperlig Fremstillingskunst var han i Besiddelse af, selv da Syn og Hørelse begyndte at svigte. I Litteraturen kaldes han gerne vor mandigste — undertiden ogsaa vor mørkeste Digter. Paa Tomandshaand var han aaben og modtagelig, ridderlig overfor Kvinderne, den samme Aladdinnatur som i Erindringerne om Ungdomsaarene.

Impulsiv var han — ogsaa under de hvide Haar. Da han engang havde modtaget en Fødselsdags-hilsen, han ikke havde ventet paa Grund af en Smule Uenighed, udbrød han: »Nu tager jeg til Viborg!« Var det ikke, som kunde det være den unge Lykke-Per?

Den ungdommeligste passer derfor maaske bedre end den mandigste Digter; thi han ejede selv i Alderdommens Aar Ungdommens Varme og Harmen. Gang paa Gang skrev han til mig om at lade Lægerne foretage en 80% Alkoholindsprøjtning mod en haardnakket Ischias. Denne Operation havde kureret ham for nervøse Ansigtslidelser. Men helt ufarlig var den nu ikke; Ner-

ven kunde jo blive lammet. Da en Dame kort efter blev blind efter Indsprøjtningen for samme Ansigtssmerter, og Pontoppidan selv mistede Synet helt i en Maanedes Tid, modtog jeg ikke flere Formaninger, og den medicinske Behandling viste sig da ogsaa at være tilstrækkelig. Ved Genforeningen blev den aldrende Digter, der huskede Nederlaget 1864 og ikke glemte Tyskernes Undertrykkelse af vore Landsmænd, ung igen, saa han skrev: »Det lyder som et Eventyr...« »Hils Deres Mor!« skrev han til mig, da han havde faaet at vide, at hun skulde rejse ned at stemme. »1. Zone faar vi jo nok«, tilføjede han; »men vi skal ogsaa have 2. og 3. Zone med. Det er jo gammel dansk Land; de har ingen Ret til det, fordi de har forsøgt at fortyske Landet. Navnene er jo stadig danske dernede, Sæd og Skik.«

Paa Henrik Pontoppidan passer *Søren Kierkegaards* Ord om Abraham i »Frygt og Bæven«: »Men Abraham troede, derfor var han ung; thi den, der altid haaber det bedste, han bliver gammel, bedraget af Livet, og den, der altid er forberedt paa det værste, han bliver tidlig gammel, men den, der tror, han bevarer en evig Ungdom«.

Det er jo et andet Billede end det traditionelle, der viser os den bitre og beske Revser af det danske Folk, dets afsporede og smalsporede Præster, dets fjogede og oppustede Degne, dets Politi-

kere paa Kattepoter og karakterløse Skribenter. Vist revsede han, men han gjorde det af Kærlighed. Vist tvivlede han, men hans Tvesind skyldtes Længsel efter Tro. Vist haanede han Troen paa »Samvittighedens lysende Ledestjerne som en fordærvelig Vildfarelse«, men det var, fordi Samvittighedens Krav stadig pinte ham selv!

II

Fordringsfulde, alvorstunge
som Jehovas Ord,
Kirkens gamle Klokker runge
over Bad og Bord;
du har viist os Troens Kampe,
her en Praas og hist en Lampe,
Korsets dunkle Ord at ære
fik du aarle lære.

AL SAND Digtning er Frigørelse eller Forsøg paa Befrielse fra Fortiden. Men Lykke-Per blev ikke fri for Kristendommens tyngende og hjælpende Aag, fordi han skød paa Korset; Pontoppidan heller ikke, fordi han skrev, at Religionen har en mærkelig ringe, ja i Grunden ingen Magt over Karakteren og dens Brøst. Da en ung Skribent for en Menneskealder siden var inde paa de samme Tanker, var der næsten ingen Grænser for hans Interesse og Begejstring for hans Bøger, hvori han fandt det dybe Aandedrag, der var den sande Digtningens Kendemærke. Her var en af de meget faa danske Forfattere, der var i Stand til at yde noget om det religiøse. De fleste andre, som nu begyndte at faa Øjnene op for de religiøse Livsværdier, var bare Eftersnakkere, mente han.

Efter Udgivelsen af Foredraget »Kirken og dens Mænd« 1914 fortalte han, at han havde faaet Besøg af en gammel Sømand, som fremkom med, at han kun kendte denne lille Pjese og aldrig

havde læst nogen af Forfatterens andre Bøger, men de maatte vel indeholde det samme. »Denne jævne Mand,« tilføjede han, »har forstaaet mere end alle andre; thi om det religiøse handler hele mit Forfatterskab.«

Foredraget vakte en Del Røre og fremkaldte en Række Indlæg i Pressen fra kirkelig Side. Det eneste, der var ham absolut imod, var fra *Hans Koch*, skønt han i Foredraget omtalte hans nære Aandsfrænde *H. O. Lange* med den største Agtelse. — *C. Skovgaard-Petersen* satte han over de fleste andre Præster, og *Peder Madsen* var aabensbart ikke det pedantiske Pjok, man kendte fra Litteraturen. Om *Vilh. Beck*, som midt i 90erne advarede mod den store Spotter *Henrik Ibsen* i Norge »og hans mindre Navnefætter i Danmark«, fortalte han, at han huskede, at man slet ikke kunde forstaa, at denne gemytlige Sjællænder var Missionsmand, da han første Gang gæstede Jylland. I min Polemik med Aakjær gav Pontoppidan mig Ret i, at det var det jydsk Sind, der havde præget Missionen, ikke omvendt, som Aakjær mente. Men *J. Aakjær*s Debutbog om Missionen og dens Høvding roste han.

Han underkendte ikke den religiøse Vækkelse. »Før den Tid stod Kirkerne tomme«, sagde han; »men den danske Kirkes Nedgang begyndte med Biskop *Harald Ostenfeld*«, som han ogsaa taler

nedsættende om i »Kirken og dens Mænd«, fordi han fuskede i det sociale Spørgsmaal. Ligesom i Foredraget var han i sine Udtalelser trofast mod Slægtens Ortodoksi og Livsalvor. Da en yngre Præst i et Foredrag sagde, at den Tid ville komme, da vi ikke blot maatte forsage Djævelen og alle hans Gerninger, men hele Trosbekendelsen, vakte denne »Uartighed« hans største Forargelse. — I Foredraget haanede han jo ogsaa »den rationa- listiske Narresut«.

Helge Rodes Nyreligiøsitet var for billig, og hele hans Bevægelse omkring Pladsen med de grønne Træer, efterfulgt af *Holsteins* panteistiske Naturreligion, kostede jo ikke noget, sammenlignet med *Johannes Jørgensens* Omvendelse. »Nu er han jo en berømt Mand«, tilføjede han, »jeg har givet et lille Portræt af ham (Poul Berger i »Lykke-Per«). Hvor lignede De ham, første Gang De besøgte mig«.

»Han er mig for negativ«, var Aakjærs Karakteristik af Pontoppidan i 1912, og dette Refræn gentages baade i Højskolen og Kirken. Man afviste hans Vurdering af Præsterne, »han var jo ikke Søn af Huset«, men kun den store Spotter. Det var gennemgaaende Svaret fra Kirken og dens Mænd.

Oxfordbevægelsen var ham »en led Historie«. Men om dens Modsætning — Tidehvervsfolkene

— skrev han: »Ja, lad nu disse Præster afløse os uordinerede som Tidens Salt og Peber. Det tiltrænges«.

Grundtvig beundrede han. Denne—vor haardeste Digter—var fra Sydsjælland ligesom vor blideste, Chr. Winther. Og hvilken Kraft! Han giftede sig og blev Far højt op i 70erne. *Søren Kierkegaard* var derimod en sær Skrue, som idelig kredsede om et Ord eller Udtryk, han havde fundet.

— — —

Han elskede sin fromme og forstandige Mor, det kan man se af Erindringerne, og beundrede hendes inderlige Kristendom, og han kunde ikke frigøre sig for Arven efter sin puritanske og alvorlige Far, som han mindedes med en Blanding af Medynk og Bitterhed. Da han stod her ved Nørresøen i Viborg og saa i Retningen mod Randers, maatte han tænke paa ham: »Min Far blev jo ikke nær saa gammel, som jeg er nu«, husker jeg han sagde. En anden Gang udbrød han efter Læsningen af en Kronik om *Dines Pontoppidan* i Fredericia og Randers: »Min Farfar skulle De have kendt, han var langt interessantere end min Far«. Han var jo en af disse afsporede Præster, der stod Digterens Hjerte saa nær. Og saa fortalte han om den djærve rationalistiske Bedstefar, der først i 50²Aars Alderen blev Sognepræst, fordi han havde begaaet Ægteskabsbrud, skønt

han var gift med Aalborgbispens Datter. Hans Søn, den strenge Randerspræst, tilgav aldrig Faderen denne Brøde. Over sin Skrivepult havde han to Billeder: et af sin Mor og et af Apostelen Johannes, ingen af Faderen, hvis Navn aldrig nævnedes i Hjemmet. Og nu havde Digteren arvet Pulten og Billedet af Moderen.

Han havde arvet Faderens Alvor, hans svage Øjne og ortodokse, etiske Livsindstilling — ligesom Respekt for Hjemmets Trosliv, han havde indsuget med Modermælken, som der staar i »Undervejs til mig selv«. Trods »det gyselige Slægtsnavn« og Hjemmets teologiske Tradition, der havde pint ham i Ungdomsaarene, følte han sig inderlig knyttet til sine Søkende, ogsaa eller maaske især til Broderen Morten, selv om deres Veje skiltes for en Tid — af religiøse Grunde. Han glædede sig til at gæste Broderen paa dennes 80:Aars Dag, blot han kunde finde en Bil, der var høj nok. Paa Grund af et Benbrud havde han ondt ved at sidde i de flade Vogne. Morten Pontoppidan var jo en Frihedsmand, ikke blot i Ord, men i Gerning, da han kom i Fængsel for en Tale mod Estrup.

Spotter var han saa langt fra, selv om Ironien ligger bag ved Skildringen af Lykke-Pers Svigerfar Pastor Blomberg, den typiske Grundtvigianer, og den ligesaa typiske Kirkefondsmand Stensballe i »De dødes Rige«, der har laant Stiftsprovst

Ussings Ydre — ligesom Mads Vestrup, Jakob Knudsens, og Susse Frederiksen minder om Anna Larssen. »Det er ikke os, som spotter Præsterne«, hævdede han; »det har Hostrup og Chr. Richardt gjort ved at fremstille dem i deres Vaudeviller som Spille- og Soldebrødre. Men vi forstaar jo nok, hvorfor de er mere vrede paa os; det er, fordi vi gaar ind i Lønkammeret og ikke nøjes med at skildre Selskabsmanden, og her mener de jo, vi ikke er Fagmænd«.

Frihedsmand var han, baade politisk og religiøs. Oppositionsaanden mod Hjemmets religiøse Tvang og Højskolens traditionelle Andagt fik ham til at bryde med Morten Pontoppidan og interessere sig for en anden oprørsk Præstersøn *Fr. Nietzsche*, hvis Værker han havde studeret, og som stadig havde Hæderspladsen i hans Bogskab. Men med inderligere Begejstring tog han ved en anden Lejlighed en lille fransk Bog frem, han engang havde faaet af en Munk i Italien, en Bog, der havde betydet saa meget for mange, ogsaa for en af hans nærmeste, som han havde laant Bogen. Det var *Thomas a Kempis: Om Kristi Efterfølgelse*. Og jeg kom til at tænke paa Særlingen, den gamle Vejassistent Per Sidenius, der til sidst sad og grublede efter Livets Mening i disse Mystikerses fromme Skrifter ovre paa Jyllands barske Vestkyst.

»Og saa er det jo en alvorlig Bog«, husker jeg engang Henrik Pontoppidan udtale som en særlig Anerkendelse af et Arbejde. Vel var han Ven af en Hjertelatter — Holberg var jo hans Yndlingsdigter — men ikke af det billige danske Grin. Hvad vilde han sige eller tænke, hvis han havde oplevet at se hele Nationen i Sorg efter Tabet af tre Aandshøvdinge som Storm Petersen, Viggo Barfoed og Ludvig Brandstrup, han, som havde bebrejdet Ernst Bojesen, at Forlaget nedværdigede sig til at udgive — »Blæksprutten«.

Fra den alvorlige Far, der som Præst i Fredericia ved en særlig trist Begravelse begyndte Færdvov med Bønnen: Forlad os vor Skyld! havde han — saa mærkeligt det lyder — vistnok ogsaa sin stille Humor. Men kun een Gang har Digteren set sin Far udbryde i Latter og — komme for sent til Aftensmaden. Det var, da en gammel Studenterkammerat, der nu var Præst i Østjylland, men i en Aarrække havde været paa Grønland, var kommet i Besøg og maatte berette om sine Oplevelser i den evige Is. Og nu genfortalte Præsten saa den gamle Grønlænders Saga for Familien. Den genopstod nogle Aar efter hos Sønnen i »Isbjørnen«.

Men den Inderlighed og *Ydmyghed*, som Dines Pontoppidan fandt mere af hos Brorson end hos Grundtvig, prægede dog i højere Grad end Hu-

moren baade Far og Søn. Naar den i og for sig berettigede Selvfølelse og Bevidstheden om at være vor Tids største Prosaist havde fyldt Digteren, meldte den forhadte Samvittighed sig med sin beske Selvkontrol og lagde ham Ordet *skamfuld* i Pennen. Han er skamfuld, naar han tænker paa, at en efter hans Mening betydelig Bog har været tilgængelig i Aar og Dag, uden at den eller Forfatterens Navn er ham bekendt. Og da Ministeriet ved hans 70=Aars Dag forhøjede hans »Pension« til mere end det dobbelte, blev han glad og ikke lidt forbavset over den Paaskønnelse. Han modtog de mange Penge med Taknemlighed, men desuden – tilstod han – med en Smule Skamfuldhed, fordi der var saa mange andre fortjenstfulde Forfattere, der langt mere trængte til at støttes.

Friheden var vort dyreste Klenodie for Henrik Pontoppidan. Og da vor Frihed for Alvor var os berøvet i de onde Aar, udrød han dybt fortvivlet, at han ikke øjnede nogen Fremtid for det danske Folk mere. I sin Digtning paakaldte han idelig en Daad som Niels Ebbesens. Han oplevede ikke Hvidstenfolkenes og Kaj Munks Heltedød saa lidt som Oberst Svend Paludan-Müllers Heltedaad i Graasten, men døde 8 Dage før, vi brød vore Lænker den 29. August 1943.

Men ogsaa religiøs Frihed krævede han, fuldt og helt. Under en Samtale om Religionsundervisningen holdt jeg paa, at denne nødvendigvis maatte være obligatorisk for alle Børn i Skolen — ligesom de andre Fag — for Børnenes og Undervisningens Skyld. Men da udbrød den gamle Liberalist — næsten med Harme: Nej, jeg vil nok selv bestemme, om mit Barn skal undervises i Religion eller ikke«.

Dog endnu engang lagde jeg Mærke til, at der kom Lyn og Mørke fra hans milde blaa Øjne. Det var, da min forlængst afdøde Kollega, den udmærkede Blicherforsker *Hans Hansen*, havde spurgt mig, om jeg mente, det var Pontoppidan selv, der udtalte Dommedagsordene i »Uglesangen« til Georg Brandes 70-Aars Dag den 4. Februar 1912, eller Varselsskriget kun var et Referat af noget, han havde hørt. Jeg svarede, at det var Pontoppidans egen Mening om den saakaldte Brandesianisme, men da Hans Hansen ikke var overbevist om, at den Opfattelse var rigtig, lovede jeg at spørge paa bedste Sted ved første Lejlighed. Da jeg saa kom med mit Spørgsmaal, lød det hvasse Svar: »Det maa da enhver kunne forstaa, der har læst 'De dødes Rige'«.

Svaret var saa meget strengere, som han kort i Forvejen havde sendt mig dette Værk, og jeg for-

klarede ham da Grunden til mit Spørgsmaal. Samtidig gik det op for mig, at Udtrykkene »de dødes Rige« og »Uglesangen« begge er hentede fra Grundtvigs sidste Digt fra 1872.

III

Unge Øjne, aabne Munde
i vort Drømmeland
gaar i Bunde, gaar til Grunde
her ved Hamlets Strand.
Fik vi svage Stormen avet,
lænket Strømmen, kuert Havet,
fik vi vege ved vort Virke
rejist en Sandhedskirke?

HAN VAR IKKE af dem, der snakkede Folk efter Munden. Endnu mindre hyldede han Døgnets eller Reklamens Meninger. Som den Dialektiker han var brugte han hyppigt det lille ord *men* — ligesom Frants Knivsmed i »Den politiske Kandestøber«. *Marcus Lauesens* opreklamerede Bog var vel ikke noget Mesterværk, men den var nu heller ikke saa ringe, som den litterære Kritik ansaa den for. Og skønt han ikke altid havde samme Mening som *Hans Brix*, satte han stor Pris paa hans Domme, fordi »de kom lige fra Leveren, og det er saa afgørende«.

Henrik Pontoppidan led heller ikke af den falske Beskedenhed, som saa mange Toldere med Farisæersind stiltiende er saa stolte af, da det giver dem et lille Kryds i eget og andres Omdømme til det ug, de har i Karakterbogen. Beskedenheden bestaar i aldrig at tale om egen Indsats, fordi de, spændte og forventningsfulde, lytter efter, om

der ikke skulde falde anerkendende Ord af fra andre. De er ikke ærlige nok til at bekende med den indiske Vismand *Tagore*: »Ros beskæmmer mig, thi hemmeligt tigger jeg om den«.

Han maatte ud at se Gudenaas-Centralen, for det var jo ham, der havde givet Ideen. At nusse eller nusle med et Adjektiv var et Udtryk, han havde bragt ind i Litteraturen. Han huskede det fra sin Barndom i Randers, hvor man brugte det om at pille Rosiner. Og naar han traf en af vort Lands mange smaa Jyttepiger, vidste han, de var ikke saa gamle. Før »Torben og Jytte« udkom, kendte man ikke Navnet Jytte, som han havde fundet paa en Adelsdames Gravsten. Og da Hans Brix i sin Bog »Danske Digtere« anbragte ham som Halen paa Halvfjerdsernes og Firsernes Digting, og jeg mente, det vilde være rigtigere at lade ham være Hovedet for den senere Folkelivsskildring, gav han mig Ret. Ja, han mente endda snarere, han havde været Avlelem. Og han tilføjede: »Med 'Fra Hytterne' og 'Muld' blev der sat en Plov i en jomfruelig Jord, som efter den Tid har givet rig Afgrøde«.

Denne Selvvurdering, som ogsaa Kidde har fortalt Eksempler paa og ikke kunde karakterisere som andet end Hovmod, er i Virkeligheden ingen Selvovervurdering, men en nøgtern Bedømmelse af de faktiske Forhold. Selv Jeppe Aakjær

maatte erkende, at Pontoppidan var vor første realistiske Bondelivsskildrer.

Denne Selvhævdelse afløstes dog ofte af Ydmyghed, »Vi Forfattere er jo et fordringsfuldt Folkefærd«, sagde han engang, da han hørte, at jeg havde holdt et Foredrag om ham. »Vi har det over for vore Kritikere omtrent som den pukkelryggede over for sin Skræder. Vi forlanger, at vore Pukler og Knyster skal fremtræde diskret og helst virke som en Ynde mere«. I en Diskussion om Kierkegaards Angreb paa H. C. Andersen i Debutbogen »Af en endnu levendes Papirer«, hvori Kierkegaard paastaar, at Andersen altid skriver om Andersen, sagde Pontoppidan: »Ja, det er vor Skødesynd, at vi kun skriver om os selv. Kierkegaard har Ret med Hensyn til H. C. Andersen. Men det er vor Fejl endnu, det har jeg tit gjort Vilh. Andersen opmærksom paa«.

Han var ikke bange for at indrømme, at han brugte levende Model i sine Romaner, f. Eks. Georg Brandes som Dr. Nathan, J. P. Jacobsen som »den store Enevoldsen«, Johannes Jørgensen som Digteren Poul Berger i »Lykke-Per« og den politiske og historiske Skribent Erik Henriksen i »Mands Himmerig«; men han nægtede bestemt, at hans gode Ven P. S. Krøyer var identisk med den karakterløse Karsten From i »De dødes Ri-

ge«. Angaaende »Isbjørnen«, som han kaldte et Portræt, kunde han ikke huske Hovedpersonens Navn, men vidste, at han havde været Præst i Østjylland.

»De skal aldrig tro paa, hvad Forlæggere siger. Da jeg kom med min første Bog til den gamle Andreas Schou, sagde han: »Den Slags er jo lige til at kaste paa Møddingen. Nej, skriv som Carl Bernhardt, det vil Folk ha'«. Og nu er der ingen, der bryder sig om Carl Bernhardt, mens Schandorffs, Drachmanns og mine Bøger læses«.

Kun en enkelt Gang husker jeg, han gav mig Ret i en kritisk Indvending. Det var, da jeg hævdede, at Mads Vestrup ikke kunde fortolke Skriftens Ord fra Bjergprædikenen saaledes: »De har deres Løn borte i Helvede«. Enhver Teolog — og Vestrup var jo Præst — maatte vide, at Udtrykket »at have borte« skyldtes en forkert og alt for bogstavret Gengivelse af det græske Udsagnsord, der hellere maatte oversættes ved »at have optaget sin Løn«, nemlig her paa Jorden. Her var hans Psykologi altsaa ikke rigtig; en Præst kunde ikke begaa denne Fadæse.

Undertiden syntes hans Selvforsvar noget anstrengt, f. Eks. da han skrev om min Kritik af den ny Udgave af »Højsang«, at jeg (som saa mange andre) havde faaet Bogen i den gale Hals. Den var en litterær Satire i Lighed med »Kærlighed

uden Strømper«, og dens Værdi beror ikke paa Karaktertegningen, som helst ikke maa være for indtrængende, da Satiren i saa Fald nemt vilde lide Skibbrud paa det tragiske. »Det var for at undgaa dette Forlis ved Scylla, at jeg i min første Udarbejdelse kom for nær Charybdis og havnede i virkningsløs Overdrivelse«. Og Uoverensstemmelsen mellem Bjørnsonbillederne i »Kirken og dens Mænd« og »En Vinterrejse« søgte han at forklare saaledes: »Bjørnson var alle Dage en Høvdingskikkelse, af Naturen skabt til at være Fører. Naar han alligevel ikke blev det sidste, i hvert Fald ikke for de mere udviklede i Samtiden, skyldtes det noget i hans Væsen, der virkede uægte og vakte Mistillid. Man troede at have nærmet sig en Profet og gjorde den Opdagelse, at man var kommet ud for en dreven Aktør. Han var i Virkeligheden begge Dele. Kun var det umuligt at sige, hvor den ene hørte op og den anden begyndte. Naar jeg i den førstnævnte Bog alligevel kaldte ham en Aandshøvding, kan det paa dette Sted forsvares, fordi han paa dette Sted sammenlignes med en Smule Kapellan«.

Da jeg viste ham, at jeg havde første Udgave af hans første Bog »Stækkede Vinger«, bemærkede han med et Smil, at han ikke engang selv ejede den, og tilføjede, at dette at samle paa Førsteudgaver var som at samle paa Frimærker.

Vore Forlæggere handlede med Bøger som med døde Torsk. De burde i Stedet optræde som Forstmænd over for Litteraturen, opelske Planteskoler og Underskov. *Georg Brandes* havde forstået at rydde Plads for vor virkelige Digtning. For 30 Aar siden skrev Digteren til mig, at Kritikerne nok betragtede ham selv som helt udslukt, en afdød Klode, der spøjte et Sted i Himmelummet.

Rudolf Schmidt betegnede han som en Nar — han havde set to Stykker af ham paa Det kgl. Teater, mens en anden Skribent, født samme Aar — *Henrik Scharling* — maatte respekteres, fordi han med »Nøddebo Præstegaard« havde givet os en *folkelig* Bog. »Aldrig har vi mere end nu trængt til en folkelig Litteratur, der kan virke retledende i Tidens aandelige Kaos og lyse op i Mørket. Kritikken skulde rydde op i Krattet, saa de virkelige Træer fik Vækstbetingelser. Men nu har vi kun den tankeløse Kritik, der virker saa ødelæggende paa mange unge Talenter, enten ved en urimelig ForhaandsForgudelse eller (hvad der desværre oftest gaar ud over de lødigste) ved Fortielse og Forvrængning, der ikke altid skyldes mangelfuld Forstaaelse. Det har jo altid været saadan, at Kritikken — ret naturligt — var glædest for den Slags samtidige Forfattere, som de(n) kunde læse uden at faa nogen alt for generende

Følelse af egen Underlegenhed. Og gælder det samme ikke Publikum?».

»Det er kun daarlige Bøger, der ingen 'Fejl' har. Det, der interesserer, er jo alene det Digterfysiognomi, der skimtes bag Bogens Figurer. Interesserer det, er Bogen god trods alle Fejl«.

Han beundrede *Blichers* ejendommelige Humor, men mente, han skulde have beskæftiget sig med Hedens ensomme Slaver — Kartoffeltyskerne — i Stedet for med Natmandsfolkene. *Aakjær* var en herlig Sanger — ogsaa i sine sidste Digte fra Sygelejet — men en kluntet Polemiker; *Johannes V. Jensen* egentlig slet ikke Digter, men vor største Journalist, hans Danmarkssang fandt han meget ringe. Om *Skjoldborg* har han den aldeles træffende Bemærkning, da Husmandens Digter omsider fik det Ancherske Rejselegat: »I hans sidst udkomne Bog findes en lille Fortælling 'Den løjen Satan', der er et Mesterstykke. Han er en mærkelig Mand, som altid har mindet mig om halvfulde Keglespillere, der enten slaar Puddler eller alle ni«. Og *Nexøs* og *Thit Jensens* Bøger maatte han have læst, selv om de svage Øjne nægtede at gøre Tjeneste.

De yngre Forfattere tænkte han meget paa. Snart fandt han, at Standen rummede alt for mange Løjsere, snart at de nøjedes med lutter Smaating. »Lad dem paatage sig store Opgaver.

Hvad gør det, at de knækker Halsen! Saa har de dog udrettet noget«. *Harry Søiberg* kunde jo ikke skrive Dansk. *Hans Poulsens* »Julie Pandum« var ham en glædelig Overraskelse—ligesom en Sct. Hansaften-Fest i *Hans Kyrres* Romanforsøg. *H. P. E. Hansen* var en mærkelig Begavelse, der op- tog ham meget, og *Richardt Gandrup* en betyde- lig Digter, men ubetydelig som Kritiker, da han var for doktrinær, og *Johannes Buchholtz* hørte til de mindreaarige, der skulle sættes paa Plads. Bløde danske Digtere som *Olaf Hansen* og »den lyriske Smørblomst« *Ludvig Holstein* burde lade de islandske Kvad ligge, som *Gunnar Gunnars- son* ogsaa havde tilraadet. »Vi maa vist hellere overlade de islandske Tidselgemytters Poesi til Nordmændene, som i Sprog og Sindelag staar Islænderne nærmere«.

Da der udkom en Samling Breve fra *Harald Kilde*, udtalte han sig meget skarpt om »disse be- tydningløse Venne-Betroelser, der ikke aabenba- rer nye Sider af ham, men i det højeste bekræfter, hvad vi vidste om hans Mangel paa Mandighed. Som hans Haandtryk var underligt slapt, hans Digtning uden Marv, saadan vedblev der ogsaa at være noget ufuldbaaret i hans Personlighed. Aldrig fik han Pigedrengen rystet helt af Ærmet. Selv ikke da han giftede sig, slap han sin Mors Skørter«. Siden ændrede han dog denne Opfat-

telse noget og kaldte »Helten« et af disse Kæmpelærreder, der bliver bedre, jo længere man faar det paa Afstand. Og efter Læsningen af en af mine Artikler opfordrede han mig til at skrive Kiddes Biografi: »Han var saa fængslende baade i Digtning og Samtale, og hvad ved vi andre i Grunden om Harald Kidde?« Efter Læsningen af min Bog: »Harald Kidde og hans Digtning« sendte han mig et Brev, hvori han tilstod, at han — som saa mange andre — havde haft vanskelig ved at forlige sig med hans Forfatterskab, der var ham et lyssky onanistisk Orgie. »En lille bitte Smule kan der vel være derom; men at det var en alt for mandfolkeagtig Bedømmelse, har jeg forlængst indset, og nu har Deres Bog tvunget mig til at revidere min Opfattelse af hans Person og Digtning. Og hvilken Sjælesørger har De ikke mistet i ham!« Han tænkte paa at tegne Kiddes Profil i et senere Bind af Erindringerne, meddelte han mig engang, men det naaedes som bekendt ikke.

IV

Tjørnen dufter sødt langs Aaen
efter Sommerregn,
skarp og bitter modnes Slaaen
i det danske Hegn;
over alle Buske lave
blomstrer end din store Have,
dine Frugter, mørke røde,
aander os i Møde.

I HARALD KIDDES Øjne var Henrik Pontoppidan den stolte og maalbevidste, fornemme og verdensfjerne Aristokrat; »men hvilken smuk Mand er han ikke, aldrig har jeg set noget skønnere Ansigt«.

Det blev Kiddes Ven, *Christian Rimestad*, Litteraturens kærlige og kyndige Hyrde i en lang Aarrække, som raadede mig til at sende Pontoppidan mine første Bøger, og de betog ham saa stærkt, at han mente, en kongelig Person nu havde vist sig i vor Digtning. Kidde hævdede, det var meget forkert og farligt sagt; »nej vi har faaet det, der er meget bedre: en ung og usikker, men helt original Skribent, der — om alt gaar godt — kan tilføre dansk Digtning store Værdier. Men alt gik jo ikke saa godt — heller ikke efter Henrik Pontoppidans Mening. Da jeg udgav en Digtsamling: »Gyldne Straa«, kunde han ikke lade være med at sige: »Blot ondskabsfulde Kritikere nu ikke

vil kalde den Langhalm, for selv om der er smukke Vers imellem, er det meste dog Gentagelser«. Og de senere Bøger, fandt han, ejede ikke de førstes Lidenskab. Prosabøgerne var mest ufærdige Udkast.

Men et hjerteligt Venskab, der varede i over 30 Aar til hans Død, fødtes den Dag i Begyndelsen af 1911, da jeg besøgte ham første Gang. Ved Afskeden husker jeg han sagde: »Bliv De nu ved Skolen et Aar eller to, saa kan De sagtens leve af Deres Pen, og saa bliver De da ikke det, vi sidst af alt maa blive, nemlig Journalister«.

Han forsonede sig dog efterhaanden med Skuffelsen, ogsaa med mine Bladartikler og bad mig sende dem, da de »altid var saa forstandige«. Og engang reagerede han med dette Udbrud: »De har i Virkeligheden meget mere Humor, end De selv vil være ved. De er aabenbart den af alle jydsk Digtere, der ligner Blicher mest. Deres Skæbne vil ogsaa blive som hans«.

Paa en Spadseretur i Dyrehaven husker jeg han sagde, at jeg skulde søge det Ancherske Legat, men jeg svarede, at saa var jeg bange for, jeg fik det, for jeg forstod, at han vilde anbefale mig til det; der er saa mange andre, der har mere Brug for det, og jeg kan saa daarligt rejse fra min Gerning et halvt Aar. »Nej, saa maatte De hellere skrive et Forord til en ny Udgave af mine første

Bøger, der forlængst er udsolgt som Makulatur og gaaet i Papirmøllen«. »Ja, jeg sætter jo dem højest«, svarede han. Men det Forord, han sendte, var en hel lille Afhandling af en saadan Karakter, at man forstaar, at han betingede sig, at den eventuelle Forlægger først maatte se det, naar Kontrakten var underskrevet. Og da det ikke maatte offentliggøres uden som Forord til Dobbelromanen, ligger det endnu i Skrivebordsskuffen.

Gang paa Gang skrev han efter mig, ogsaa da han havde slaaet sig ned paa Højskolehjemmet i Svendborg, mens hans elskelige Hustru langsomt visnede hen paa Sygehuset her, hvor Svingersønnen Prof., Dr. med. Einar Thomsen da var 1. Reservelæge. Ogsaa Pontoppidan laa til Sengs den Dag, jeg besøgte ham i Efteraarsferien 1927. Det var Nyrrerne, det var galt med, fordi han havde været letsindig nok til at tage mod en Indbydelse til Dyresteg hos Landsretssagfører Elmquist. »Hvem tror De saa jeg mødte paa en Spadseretur forleden? *Henrik Cavling*«.

Paa Sundby Hospital traf han sin gamle Velnyder *Edvard Brandes* som Medpatient, »og vi to gamle Graaskæg drøftede unge Dage«. C. C. Clausen fik en let og pludselig Død i sin Skrivebordsstol; selv gruede han for Rullestolen, Lægen havde spaaet, at han kunde blive 90 Aar, altsaa næsten lige saa gammel som Redaktør *Galschiøt*,

ogsaa en Ven og Værkfælle fra Ungdomsaarene, hvem han gæstede i Helsingør. »Men tænk Dem, hvor ivrig han var efter Aviserne for at se — Børskurserne«. Det kunde aldrig falde Pontoppidans ind, han var jo slet ikke Forretningsmand. Og dog lod han sig forlede til at købe Privatbankaktier for nogle af Nobelprisens Penge. Og saa faldt de naturligvis til et Minimum. Men hvad gjorde det! Mere pinte det ham, at Forlaget stadig udgav hans Hovedværker, hvortil han havde solgt Forlagsretten, men ikke vilde genoptrykke de smaa Bøger, saa han maatte henvende sig andesteds.

Han vilde ikke interviewes og kunde være mere end afvisende over for nærgaaende Bladmænd. »Lad Journalisterne selv finde paa noget«, sagde han. Da jeg saa bemærkede, at han havde brudt sit Princip ved at lade den unge *Carl Henrik Clemmensen* faa et Interview til Nationaltidende i Anledning af 70 Aars Dagen, undskyldte han sig med, at hans Far var hans gode Ven. Havde han levet lidt længere, vilde han have prist sig lykkelig, fordi han havde givet den unge Bladmand det lange og interessante Interview. Carl Henrik Clemmensen blev myrdet af en af Tyskernes Haandlangere 8 Dage efter Pontoppidans Død.

»Jeg har ikke noget Blad at skrive i«, sagde han

engang; men da »Flensborg Avis« saa bad danske Skribenter om gratis Kronikstof, begyndte Henrik Pontoppidan at offentliggøre sine Erindringer her; men Samarbejdet blev brat afbrudt af Bladet, da der kom en lille Spydighed mod Kirken eller Kristendommen, og den Slags turde man ikke tage af Frygt for Abonnenterne.

Forholdet til *Jakob Knudsen* var temmelig kørligt. En Højskolemand havde arrangeret en Sammenkomst mellem de to Forfattere, men Jakob Knudsen mødte ikke. Og Pontoppidan fandt, det var mærkeligt, at Jakob Knudsen uden at protestere kunde sidde som Tilhører til et Foredrag, hvori Begtrup raadede Ungdommen til at gaa hjem og læse Knudsen og ikke andre danske Forfattere.

Han var ingen Beundrer af Demokratiet — saa lidt som af Jøderne, hvilket sidste man kunde fristes til at tro ved at læse om Jakobe i »Lykke-Per« og Skildringen af den lille Jødepige i Randers, oprindelig trykt i det jødiske Tidsskrift. Den lutherske Kristendom var alligevel at foretrække for baade Jødedom og Katolicisme. Da den djærve Præst *A. Fibiger* havde sendt ham en Bog, han havde skrevet om Henrik Ibsen, og hvori han hævdede, at den norske Digter var gaaet over til Kristendommen i de senere Aar, gav han Fibiger Ret, men ud fra andre Bevisgrunde. Han spurgte

mig engang, om jeg kendte »Fastrupbogen« og Forfatteren, en lille forhenværende Præst, der henlevede sine sidste Aar i Viborg. Bogen med det obscøne Omslag og det besynderlige, barokke Indhold havde Forfatteren ogsaa sendt til Pontoppidan, og bag »Vandrepræsten« skimtes hans let komiske Træk.

Min Far havde han fattet en særlig Interesse for, skønt han ikke kendte ham. Da han døde, sendte han et længere Brev med den dybeste Medfølelse, fordi han — fra mine Bøger — forstod, hvor stor Pris jeg satte paa ham. Da jeg havde lagt Mærke til, at Pontoppidan efter Middag eller Frokost aldrig røg en Cigar, men kun en Cigaret, og da jeg paa en Auktion havde købt nogle ægte ægyptiske Cigaretter, som jeg sendte ham til en Fødselsdag, udbød han, da han fik at vide, hvordan jeg havde erhvervet dem:

»Naa, De gaar paa Auktion! Det har De fra Deres Far«. Han huskede nok, at jeg havde fortalt, at min Far i sine yngre Aar havde handlet med Kreaturer, opkøbt dem paa Markeder i Jylland og eksporteret dem til Hamborg.

»Men det maa De aldrig gøre mere«. Jeg saa lidt uforstaaende ud, hvorfor han tilføjede: »Send mig den Slags Cigaretter. Tobakken var jo sort som Krudt, og jeg turde ikke gaa i Lag med dem, men maatte først prøve dem paa min gode Ven

Henri Nathansen. Og da han slap fra Nydelsen med Livet, dristede jeg mig ogsaa til at ryge af dem«.

Saa indbød jeg ham paa en Biltur i Nordsjælland, men han afslog hovedrystende mit Tilbud: »De unge skal altid ud paa Hjul; man skal gaa for at se noget. Det gjorde vi i min Ungdom«.

Alligevel lod han sig overtale til et Par Ture — til Sydsjælland, »der mindst staar paa Højde med det lovpriste Nordsjælland«, og ud i Bjerre Herred, hvorfra han saa over Vejle Fjord til vor fælles første Barndomsland, som han kaldte Fredericiaegnen.

Men helt fortrolig med Trafikken i Hjulets Tidsalder blev han nu ikke, og Følgen var Paakørsel af en Lastvogn, saa han maatte paa Hospitalet med Brud paa Laarhalsen. Da han nogen Tid efter sad hjemme som Rekonvalecent, ringede det paa Døren, og en Repræsentant for Lastvognens Forsikringselskab kom for at spørge om, hvilken Erstatning Forfatteren havde tænkt sig for Ulykken og Tab af Arbejdsfortjeneste.

»Erstatning!« gentog Henrik Pontoppidan. »Nej, saadan en gammel Mand burde ikke have Lov til at færdes paa Gaden uden i Baand, jeg skal virkelig ingen Erstatning have«.

Assurancemanden gik ganske fortunlet bort; noget saadant havde han aldrig oplevet.

Under et Besøg i Viborg fik *Emil Bønnelycke* Lejlighed til at fortælle, at hans lille fireaarige Søn efter en Tur med Faderen i Zoologisk Have stillede følgende Forespørgsel og Ønske:

»Far, maa jeg faa Blyant og Papir?«

»Ja, men hvad vil du med det, lille Eskild?«

»Saa vil jeg tegne Solskin og Aber og Vogne!«

Og hele Selskabet maatte jo beundre det begavede Digterbarn. Dagen efter fortalte jeg imidlertid min egen treaarige Søn om den fremmede Herres Dreng; han lod sig ikke imponere, men sagde ganske tørt:

»Far!«

»Ja, lille Sven.«

»Han havde ingen Viskelæder.«

Da jeg ved Afrejsen fortalte Bønnelycke den lille Fyrs Visdomsord, slog Digteren sig paa Laarrene og udbrød leende:

»Nej, hvor var det godt sagt!«

»Sandheden er jo den simple, at min Dreng altid forlanger Blyant, Papir og Viskelæder, for han ved, jeg har ogsaa det sidste, Bønnelycke.«

Men da jeg kort efter paa en Spadseretur i Dyrehaven ikke kunde lade være med at fortælle Pontoppidan Historien, skar den store Ironiker den stolte Fader dybt ned ved at bemærke:

»Ja, men der er nu ogsaa dem, der har for megen Viskelæder.«

»Dem vil jeg aldrig flage for paa Deres Jubilæums- eller Fødselsdage. Det skulde da være paa halv Stang«, skrev han efter sin egen 70 Aars Dag. I den Grad havde min Skæbne været ham en Skuffelse.

Det berørte ham pinligt, da et Par af hans Venner, der ved et Tilfælde mødtes i hans Hjem et af de sidste Aar, var saa uforsonlige, at de ikke vilde række hinanden Haanden.

Han længtes da efter Jyllands vidtstrakte Natur, hvor »man kunde færdes uden at se Hav og Huse til alle Sider«. Det lød omtrent som Begyndelsen af Blichers »Hosekræmmeren«: »Stundom opstod da — Gud forlade mig denne Flyvetanke, thi andet var det dog ikke — det Ønske: gid denne Menneskevaaning var borte! Der trættes, der kives de ogsaa om mit og dit!«

Hørte han, man havde været i Blokhus, maatte han fortælle om den Sommer for mange Aar siden, da han ikke blot havde truffet Goldschmidt heroppe ved Vesterhavet. Jo, Jylland var Hovedlandet.

En Vandring ude i Lyngens Rige var vi ved at planlægge; den blev dog aldrig til noget. Han fortalte om, at han havde fundet sin Yndlingsmaler *Hans Smidths* Billeder i en jævn Degnebolig paa Heden, en værdifuld Medgift, Hustruen havde faaet fra sit Hjem, en Kro, hvori Kunst-

neren havde boet, og som havde modtaget Billederne som Betaling for Opholdet.

Maleren og Digteren, Prokuratorsønnen og Præstesønnen var lige dybt fortrolige med Livet herude.

DENNE lille Bog er bygget paa Udtalelser i ca. 100 Breve fra Henrik Pontoppidan og Samtaler med Digteren gennem mere end 30 Aar. Versene foran de enkelte Afsnit stod oprindelig i »Verden og Vi«, til Pontoppidans 60 Aars Dag 1917. Digtet der indleder Bogen er oprindelig trykt i »Berlingske Tidende« til 70 Aars Dagen, 24. Juli 1927.

N. J.